

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију 26.11.2015., Наставно научно веће Економског факултета у Суботици</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уж научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултет установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Проф. др Мирко Савић, редовни професор Економског факултета у Суботици. <i>Датум избора у звање: 14.05.2013. Ужа научна област: Квантитативни методи у економији.</i>
2. Проф. др Отилија Седлак, редовни професор Економског факултета у Суботици. <i>Датум избора у звање: 13.05.2013. Ужа научна област: Квантитативни методи у економији.</i>
3. Проф. др Јова Радић, ванредни професор Економског факултета у Суботици. <i>Датум избора у звање: 05.04.2012. Ужа научна област: Општа економска теорија.</i>
4. Проф. др Валентина Соколовска, ванредни професор Филозофског факултета у Новом Саду. <i>Датум избора у звање: 29.10.2014. Ужа научна област: Социологија .</i>
5. Проф. др Весна Јанковић-Милић, ванредни професор Економског факултета у Нишу. <i>Датум избора у звање: 09.07.2015. Ужа научна област: Економска статистика, примена математичких и статистичких метода у економским истраживањима.</i>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Стојанка, Влајко, Дакић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 09.07.1981., Суботица, Република Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – масте и стечени стручни називи Економски факултет у Суботици, Универзитет у Новом Саду; Квантитативн економија (мастер академске студија), дипломирани економиста – мастер</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија 2009., Студијски програм: Економија, модул: Квантитативна економија.</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: -</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Развој и примена модела варијација родног јаза на тржишту рада
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Докторска дисертација кандидата Стојанке Дакић, под називом „Развој и примена модела варијација родног јаз на тржишту рада“, написана је на **213 страна** компјутерски сложеног текста, А4 формата.

Поред садржаја и апстракта на српском и енглеском језику, дисертација је структурирана из IV поглавља, а свако поглавље састоји се из неколико тачака и подтачака, који су допуњени прилозима који садрже графичке приказе уско повезане са предметом истраживања и упитник на основу кога су прикупљени подаци везани за истраживање ЕУ-СИЛК. Прилози (укупно **3 прилога**) су издвојени у последњем делу докторске дисертације како не би непотребно оптерећивали текст за читаоца.

Дисертација поред поменутог садржи и **75 графикана** и **31 табелу** који доприносе анализи и разумевању постављеног предмета истраживања и обogaђују приступ у истраживању.

Приликом израде дисертације, кандидат је консултовао **130** релевантних **референци** новијег датума структурисаних од научних чланака, књига, монографија, закона и web страница из предметне области.

Садржај докторске дисертације:

I УВОД (од 1. до 5. стране)

II ТЕОРИЈСКИ ОКВИР (од 5. до 88. стране)

1. Мотивација

2. Родни јаз на тржишту рада

2.1. Теоријски оквир проучавања родног јаз на тржишту рада

2.2. Родна неравноправност на тржишту рада Србије

2.3. Родна неравноправност на тржиштима рада одабраних земаља чланица ЕУ

2.4. Узроци настанка родног јаз и основни фактори који га детерминишу

2.5. Последице присуства родног јаз на тржишту рада

3. Родни јаз у зарадама на тржишту рада

3.1. Теоријски оквир проучавања родног јаз у зарадама на тржишту рада

3.2. Главне детерминанте и узроци настанка родног платног јаз

3.3. Последице које родни платни јаз изазива

3.4. Некориговани платни јаз

3.5. Кориговани платни јаз

4. Нормативни оквир и институционални механизми за регулисање родне дискриминације и остваривање родне равноправности на тржишту рада

4.1. Нормативни и институционални механизми за остваривање родне равноправности на тржишту рада одабраних балканских земаља

4.2. Нормативни и институционални механизми за остваривање родне равноправности на тржишту рада Европске уније

5. Циљеви истраживања

6. Хипотетички оквир истраживања

7. Научна и друштвена оправданост истраживања

III ЕМПИРИЈСКО-АНАЛИТИЧКИ ОКВИР (од 88. стране до 153. стране)

1. Досадашња емпиријска истраживања

2. Методолошки оквир истраживања

2.1. Узорак

2.2. Математичко-статистички инструментаријум

3. Резултати истраживања у одабраним земљама

3.1. Република Србија

3.2. Одабране балканске земље – Албанија, Босна и Херцеговина, Македонија, Црна Гора, Турска

3.3. Земље које су стекле чланство у ЕУ у периоду од 2004. до 2014. године – Словенија, Пољска, Мађарска, Чешка, Словачка, Литванија, Летонија, Естонија, Кипар, Бугарска, Румунија и Хрватска

3.4. Упоредни приказ родног јаза на тржишту рада одабраних балканских земаља и земаља чланица ЕУ

IV ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА (од 154. стране до 162. стране)

1. Извођење закључака на основу добијених резултата моделовања и квантитативне анализе

2. Препоруке за превазилажење родне неједнакости и редуковање родног јаза на тржишту рада

3. Импликације и предлози за будућа истраживања

ЛИТЕРАТУРА (од 163. стране до 171. стране)

ПРИЛОЗИ (од 172. стране до 199. стране)

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Поглавље I - УВОД

У првом поглављу кандидат дефинише подручје у којем се одвија истраживање у дисертацији.

Кандидат скреће пажњу да је положај жена на тржишту рада један од кључних фактора економске стабилности и друштвеног положаја жена и указује на чињеницу да је једнакост жена и мушкараца на тржишту рада упркос законској загарантованости озбиљно нарушена како на територији балканских земаља тако и на територији земаља чланица Европске уније. Жене чине мањину када је учешће на тржишту рада у питању на територији већине земаља обухваћених узорком истраживања. У овом делу дисертације скреће се пажња на важност истраживања положаја жена на тржишту рада изношењем чињенице да се кроз детаљну анализу положаја жена на тржишту рада може допринети квалитетном сагледавању домета транзиције друштва и степену дискриминације. Бољи економски положај жена на тржишту рада сигнификантно детерминише економски, али и друштвени напредак једне земље.

У овом поглављу, кандидат наводи и очекивану употребну вредност резултата истраживања до којих се у дисертацији намерава доћи.

Поглавље II - ТЕОРИЈСКИ ОКВИР

У оквиру овог поглавља се систематично и методолошки коректно описује мотивација истраживања, дефинише предмет истраживања докторске дисертације и указује на значај његовог проучавања, те дефинишу хипотезе и циљеви истраживања.

Хипотезе су постављене у виду исказа, у складу са основама методологије научно истраживачког рада. Постављена је једна главна хипотеза и четири помоћне хипотезе. Главна хипотеза од које се у оквиру дисертације пошло је да „на тржиштима рада балканских земаља и земаља нових чланица Европске уније делују специфични макроекономски фактори који значајно утичу на варијације родног јаза“.

Поред наведене главне хипотезе предмет анализе су биле и следеће помоћне хипотезе:

H₀₁: Жене на тржишту рада су мање плаћене у односу на мушкарце тј. примају мање новчане награде у односу на супротан пол за обављање послова који захтевају исти степен образовања, квалификација и радног искуства (присутан је родни јаз зарада).

H₀₂: Жене су лошије третиране у односу на мушкарце када је у питању заузимање одређених пословних позиција, стицање угледа и пословно напредовање.

H₀₃: Положај жена на тржишту рада балканских земаља је неповољан и маргинализован, са јасно видљивим елементима дискриминације, родне неправедности и евидентног присутног родног јаза у зарадама.

H₀₄: Присутна је разлика у степену дискриминације жена на тржишту рада између одабраних балканских земаља са једне стране и земаља које су стекла чланство у ЕУ од 2004. године до 2014. године.

Као основна проблематика истраживања дисертације наводи се присуство родног јаза (и у оквиру њега родног јаза у зарадама као најпостојаније карактеристике тржишта рада) и лошији положај жена на тржишту рада у односу на мушкарце.

Као примарни циљ истраживања наводи се тежња да се кроз робусну методологију истраживања и на основу релевантних макро и микроподатака изграде модели који на свеобухватан начин објашњавају варијације родног јаза на територији балканских земаља које су недавно постале или треба да постану чланице ЕУ.

У овом делу, пажња је посвећена теоријском оквиру за истраживање појмова родног јаза и родног платног јаза, као и узрока њиховог настанка, те последица које из њиховог постојања произилазе. Кандидат детаљно теоријски анализира појам родног јаза на тржишту рада и присуство родне неједнакости између мушкараца и жена на тржишту рада. У посебној тачки овог поглавља даје се детаљан приказ родних неравноправности на тржишту рада Србије, а у наредној тачки на тржишту рада земаља чланица Европске уније које су стекле чланство у периоду од 2004. до 2014. године.

Родни јаз у зарадама на тржишту рада издвојен је у засебну тачку која је рашчлањена на четири подтачке у оквиру којих је пажња посвећена теоријском оквиру за разумевање ове димензије родног јаза, главним детерминантама и узроцима који га изазивају, те његовим основним појавним облицима – коригованом и некоригованом родном платном јазу.

Посебна тачка у оквиру првог дела дисертације посвећена је нормативним оквирима за регулисање родне равноправности на тржишту рада Србије и на тржишту рада земаља чланица Европске уније.

На крају овог поглавља дат је приказ научне и друштвене оправданости истраживања постављене проблематике.

Родна равноправност је истакнута као значајан индикатор достигнутог степена хуманизованости једног друштва и предуслов његовог економског раста и развоја. Управо тај значај кандидат истиче као оправданост потребе проучавања ових појава како би се кроз систематски приступ проблему дошло до примењивих модела управљања демографским токовима те постигло јачање социјалне сигурности оба пола и смањење родног јаза на тржишту рада.

Степен родне (не)равноправности се истиче као најизразитији показатељ достигнутог степена демократизације одређеног друштва, а самим тим и превазилажења дубоко усађених предрасуда и стереотипа, као и друштвених и културних вредности, оличених у патријархату и друштвено-културним односима у којима се подразумева да су жене подређене и у приватној и у јавној сфери.

Кандидат наглашава да је потреба моделовања тог феномена значајна са аспекта стварања могућности управљања варијацијама на тржишту рада и у друштву уопште са циљем смањивања родног јаза и подизања степена родне равноправности.

Родна анализа као инструментаријум помоћу кога се могу објаснити односи између жена и мушкараца, као и активности и ограничења са којима се сусрећу, важан је предуслов за увођење родне перспективе (гендер маинстреаминг) у политике и програме. Како кандидат наводи, родна анализа за разлику од традиционалних анализа има могућност да открије потенцијалну родну неједнакост која услед осетљивости родних разлика није јасно видљива и крије се испод површине. Моћ родне анализе огледа се и у могућности да уочи разлоге настанка родне једнакости, без обзира на њихову комплексност, да идентификује последице које изазивају и понуди меру или политику која би помогла њиховом решавању.

Поглавље III - ЕМПИРИЈСКО-АНАЛИТИЧКИ ОКВИР

Трећи део рада, емпиријски оквир, посвећен је анализи истраживачког проблема и резултатима до којих се путем ње дошло. У те сврхе примењени су адекватни квантитативни методи путем којих су тестиране хипотезе истраживања које су постављене у раду, те изграђен модел који објашњава варијације родног јазна на одабраним тржиштима рада.

Ово поглавље структурирано је из три тачке. У првој тачки дат је приказ досадашњих истраживања из посматране области. Друга тачка је посвећена методолошком оквиру истраживања. У оквиру ове тачке прва подтачка је посвећена објашњавању узорка и других извора података који су кориштени приликом спровођења квалитативне и квантитативне анализе у оквиру рада.

Део анализе података у оквиру докторске дисертације, спроведен је на подацима прикупљеним путем “Анкете о приходима и условима живота“. Реч је о инструменту који се сврстава у ред најрелевантнијих када се говори о праћењу сиромаштва, неједнакости, социјалне укључености и животног стандарда.

Анкетом ЕУ-СИЛК су обухваћени подаци на територији Републике Србије као целине и репрезентативни подаци за сваки регион појединачно на НСТЈ (номенклатура статистичких територијалних јединица) 2 нивоу (београдски, регион Војводине, регион Шумадије и Западне Србије и регион Јужне и Источне Србије). Из тог обухвата, искључени су подаци који се односе на АП Косово и Метохију.

Подаци који се односе на подручје радне активности, приходе и здравље прикупљени су искључиво за лица старости 15 и више година. Тих лица има 17 187, од чега 8280 мушкараца и 8907 жена.

Узорак је састављен од 4 ротационе групе. Свака група чини независан подузорак и врши оцену целе популације. У истраживању се примењује ротациона шема која подразумева да се сваке године из узорка искључи једна ротациона група и укључи нова. У складу са овако постављеном шемом свака ротациона група је четири године укључена у узорак. То значи да се у прве две године спровођења истраживања реализује преклапање узорка од 75%, између прве и треће године истраживања 50%, између прве и четврте године 25%. На овај начин ствара се темељ за дугорочно праћење сиромаштва и животних услова домаћинстава и лица обухваћених узорком. Ово ће, додатно, омогућити и мерење и праћење на који начин политике усмерене на сузбијање сиромаштва и социјалне укључености испољавају утицај на угрожена домаћинства.

Истраживање ЕУ-СИЛК продукује податке пресека стања и податке праћења стања. Подаци се односе на годишњи ниво. Подаци пресека стања дају неопходне информације везане за услове живота (примања, сиромаштво, социјалну искљученост) и односе се на одређени период времена, док подаци праћења стања приказују настале промене у току периода од четири године на индивидуалном нивоу.

Поред података прикупљених “Анкетом о приходима и условима живота” у раду су кориштени и подаци до којих се дошло електронским путем - преузимањем јавно доступних база података националних статистичких институција, Међународне организације рада, Еуростат-а и Светског економског форума.

У оквиру тачке под насловом „Методолошки оквир истраживања“, друга подтачка је „Математичко-статистички инструментаријум“ у оквиру које кандидат даје детаљан приказ квантитативног инструментаријума које је применио у анализи и обради података.

Посебну пажњу у оквиру овог дела кандидат је посветио објашњавању Ђинђићевог (Gini) коефицијента као мере економске неједнакости и његовом графичком приказу у виду Лоренцове криве која приказује неједнакости у расподели дохотка.

У дисертацији је израчуната вредност овог коефицијента на основу расположивих података прикупљених у оквиру истраживања ЕУ-СИЛК за 2014. годину, за Републику Србију. Кандидат се определио за овај показатељ, будући да Ђинијев (Gini) коефицијент, спада у ред најчешће коришћених мера економске неједнакости и представља бездимензиону меру статистичке дисперзије.

Епитет најчешће коришћене мере економске једнакости, Ђинијев коефицијент оправдава будући да је независан од просека и величине популације, да задовољава Пигу-Далтонов тест и лак је за интерпретацију. Са друге стране, овај коефицијент као и свака мера испољава своје недостатке у виду изостанка адитивности (збир Ђинијевих коефицијената израчунатих за подгрупе становништва није једнак Ђинијевом коефицијенту израчунатом за популацију као целину) и не придавања значаја доњем делу лествице дохотка на којој се налазе особе сиромашнијег економског статуса. Ову другу наведену слабост Ђинијевог коефицијента неки аутори сматрају и врлином, будући да том својом особином изражава непристрасност у изражавању економских неједнакости.

Како би се анализирао родни јаз у зарадама у оквиру ове дисертације кандидат је користио податке прикупљене у оквиру истраживања ЕУ-СИЛК за 2014. годину (други талас). Проблем са којим се кандидат сусрео приликом спровођења ове анализе јесте тај што добар део испитаника обухваћених поменутиим узорком није дао податке везане за висину своје месечне зараде, чија је логаритмована вредност била у улози критеријумске (зависне) варијабле у моделу вишеструке регресије.

Услед тог ограничења, кандидат је у оквиру дисертације спровео анализу родног јаза зарада која је за циљ имала доказивање његове присутности (а не и релевантне величине) на тржишту рада Републике Србије. Израђен је вишеструки регресиони модел у оквиру кога се у улози зависне променљиве нашла логаритмована вредност месечне нето зараде коју су испитаници остварили у претходном месецу, а у функцији независних варијабли, поред осталог укључен је и пол, како би се испитало да ли ова независна варијабла испољава статистички значајан утицај на формирање висине нето зарада.

Минсерова једначина зарада према којој је зарада појединаца функција достигнутог нивоа образовања и радног искуства, послужила је као полазна основа за анализу фактора који утичу на формирање зарада и проверу тезе да је пол статистички значајна варијабла која утиче на варијације нето зарада (логаритамска вредност) као зависне променљиве. Према теорији људског капитала, образовање представља процес аналоган инвестирању у физички капитал.

Полазна форма једначине зарада проширена је скупом додатних варијабли као што су пол, облик својине предузећа у којима је појединац запослен, часови рада у недељи и године старости запосленог.

Циљ је био да се првенствено утврди да ли пол утиче на формирање зарада и да ли постоји у том смислу разлика између жена и мушкараца, те потом да се испита индивидуални утицај наведених варијабли на висину формирања нето зарада. У анализу су укључене зараде 1891 лица. Варијабле попут сектора делатности у коме анкетирани лица раде и занимања која обављају искључене из анализе због непотпуности података. Вредновањем модела и оценом коефицијената уз независне варијабле, уочена је негативна вредност коефицијента уз варијаблу пол, која је потврдила претпоставку о присуству родног јазу у зарадама на тржишту рада Србије, те тезу да женски пол зарађује мање од мушког пола.

У оквиру дисертације кандидат је применио и кластер анализу као групу мултиваријационих техника не би ли на тај начин груписао земље обухваћене узорком према кључним индикаторима тржишта рада који се односе на жене (стопа активности, стопа запосленост, стопа незапослености и стопа неактивности), као и према показатељима који се односе на родни јаз (глобални индекс родног јазу, индекс родног јазу (економска партиципација и могућност), индекс родног јазу (стечени ниво образовања), једнакост у зарадама за исти рад (однос жене/мушкарци)). У кластер анализи су кориштени подаци за 2013. годину (последњи расположиви подаци). Циљ кластер анализе је била тежња кандидата да идентификује које су то земље које имају најсличније карактеристике тржишта рада са тржиштем рада Србије када је положај жена на истом у питању и родни јаз, те да утврди да ли су присутне разлике између балканских земаља и земља чланица ЕУ (мисли се на чланице Европске уније обухваћене узорком) у погледу посматраних карактеристика. У оба случаја прво је урађена хијерархијска (joining-tree clustering) кластер анализа како би се на основу дендограма (графички приказ резултата кластер анализе у облику стабла повезивања) одредио број кластера на обухваћеним тржиштима рада. У оба случаја кориштено је једноструко повезивање (single linkage clustering) као метод за анализу и Еуклидско квадратно одстојање као интервал за меру.

Након тога урађена је нехијерархијска (k-means метод) анализа како би се утврдила припадност сваке земље одређеном кластеру.

У циљу провере главне хипотезе (H₀: *На тржиштима рада балканских земаља и земаља нових чланица ЕУ делују специфични макроекономски фактори који значајно утичу на варијације родног јазу*) конструисан је модел вишеструке регресије. У својству зависне (критеријумске) варијабле модела се нашао Индекс родног јазу (подиндекс Глобалног индекса родног јазу који се односи на подручје економске партиципација и прилика/могућности на тржишту рада) одабраних земаља (чланица) Европске уније и балканских земаља. У својству независних (предикторских) варијабли нашли су се макроекономски показатељи: популација (обухваћен је радно способан контингент становништва старости од 15 до 64 године изражен у хиљадама особа), БДП по запосленој особи (према текућим ценама, међународни долар), стопа годишњег раста БДП (%), бруто инвестиције у основна средства (константна 2000.,106 УС \$), укупне инвестиције мерене као % од БДП, додата вредност мерена као % од БДП (пољопривреда), додата вредност мерена као % од БДП (индустрија) и додата вредност мерена као % од БДП (услуге). Подаци о макроекономским показатељима су преузети из званичне базе Међународне организације рада која обједињује податке везане за кључне индикаторе тржишта рада. Подаци о вредности подиндекса родног јазу преузети су из публикације Светског економског форума „Глобалног извештаја о родном јазу за 2013.“

Циљ моделовања је био да се идентификују макроекономски фактори који испољавају статистички значајан утицај на родни јаз, како би се кроз ту идентификацију створио основ за редукацију родног јаза у будућности.

Варијабле стопа годишњег раста БДП (%) и додата вредност мерена као % од БДП (индустрија) су искључене из анализе будући да су нарушавале претпоставку мултиколинearности.

Покушај изградње модела на темељу наведених „оригиналних“ вредности варијабли није био успешан, због нарушене претпоставке везане за присуство аутокорељације међу подацима. Да би се отклонила та препрека и испоштовала претпоставка одсуства аутокорељације, за све наведене варијабле (укључујући и зависну) израчунат је прираштај мерен као разлика између вредности варијабле у текућој години и вредности варијабле у претходној години. Добијени прираштаји су заменили оригиналне вредности моделом обухваћених варијабли.

Трећа тачка овог поглавља посвећена је резултатима истраживања до којих је кандидат дошао обрадом доступних и расположивих података. Ова тачка је декомпонована на засебне подтачке, чиме је кандидат раздвојио истраживања спроведена на тржишту рада Србије, истраживања спроведена на тржиштима рада одабраних балканских земаља које нису чланице Европске уније и истраживања спроведена над подацима везаним за положај мушкараца и жена на тржиштима рада земаља чланица Европске уније које су стекле чланство у Унији од 2004. до 2014. године. Засебна подтачка је посвећена упоредном приказу родног јаза на тржишту рада балканских земаља са једне стране и земаља чланица Европске уније (које су стекле чланство у периоду од 2004. до 2014. године) са друге стране.

Поглавље IV - ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

У овом поглављу сумирани су закључци наведени у претходним поглављима. Кроз закључна разматрања јасно и недвосмислено су изнесени докази којима се потврђује да су постављени циљеви у раду остварени. У завршним параграфима наводе се препоруке за затварање родног јаза и предлози за будуће правце истраживања.

ЛИТЕРАТУРА

У овом делу кандидат наводи референце које је користио у раду. Референце су новијег датума што указује на актуелност и значај обрађене проблематике.

ПРИЛОЗИ

Настојећи да избегне оптерећеност текста за читаоца, кандидат је један део графичких приказа насталих као резултат обраде података прикупљених у другом таласу истраживања ЕУ-СИЈК за 2014. годину на територији Србије, као и података преузетих са званичне web странице Еуростат-а, ставио у прилог. Део прилога је и званични Упитник за лица који је кориштен од стране Републичког статистичког завода за статистику Републике Србије при прикупљању података у оквиру истраживања ЕУ-СИЈК.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. **Дакић, С.** (2014) Моделирање и предвиђање женске радне снаге на тржишту рада Србије. *Анали Економског факултета у Суботици, Економски факултет у Суботици*, Vol. 50, No. 32, стр. 367 – 377 **(M51)**
2. Савић, М., **Дакић, С.** (2012) Position of Women of Youth in the Labour Markets of South East Europe, Thematic monograph, Institute of Economic Sciences Belgrade. **(M14)**
3. **Дакић, С.**, Нушева, Д. (2014) The application of multivariate statistical analysis methods to analyze the situation of women in the labor market of Serbia and the countries of Southeast Europe, *International Journal of Research In Social Sciences*, Vol. 4, No.5. **(M51)**
4. Савић, М., **Дакић, С.**, Брцанов Д. (2011) Factor Analysis Of Regional Labour Markets, I International Symposium Engineering Management And Competitiveness 2011 (EMC2011), June 24-25, 2011, Zrenjanin, Serbia **(M33)**
5. Савић, М., **Дакић, С.** (2011) Правци међународних миграција становништва Србије и могуће последице по тржиште радне снаге у наредној деценији. Тематски зборник „Активне мере на тржишту рада и питања запослености“, Институт економских наука, Београд, 2011. **(M44)**
6. **Дакић, С.**, Савић, М. (2015) Моделирање родног јаз на тржишту рада. Рад прихваћен за објављивање у часопису *Анали Економског факултета у Суботици*. **(M51)**

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Посматрано са теоријског и практичног становишта, резултати истраживања до којих је кандидат у оквиру ове докторске дисертације дошао, значајни су за област родног јаз на тржишту рада. Кандидат је сходно спроведеним анализама у раду, поделио резултате до којих је дошао у три целине:

- закључци везани за родни јаз на тржишту рада Републике Србије
- закључци везани за родни јаз на тржишту рада одабраних балканских земаља
- закључци везани за родни јаз на тржишту рада земаља чланица Европске уније које су чланство стекле у периоду од 2004. године до 2014. године

Међу важније закључке могу се издвојити :

- На темељу анализе података прикупљених у оквиру истраживања ЕУ-СИЛК на територији Републике Србије за 2014. годину дошло се до закључка да су жене у лошијем положају у односу на мушкарце на тржишту рада, будући да је утврђено да знатно мањи број жена обавља посао за плату или профит у односу на мушкарце, веће је одсуство предузетничке иницијативе код женског пола, у већој мери су ангажоване на неплаћеним пословима где се у улози послодавца налазе њихови чланови домаћинства који од тог посла остварују зараду, чешће узимају вишедневна одсуства са посла због бриге о деци и/или старијим и немоћним члановима домаћинства, чине

већину када су у питању запослени који су одсутни са посла дуже од три месеца, као и запослени у категорији неплаћених, помажућих чланова у породичном послу. Жене су мање спремне да обављају додатне послове, поред главног посла на коме стичу плату или профит, али су и више сати недељно ангажоване у односу на мушкарце на пословима везаним за бригу о домаћинству и члановима домаћинства. Мушкарци заузимају повољнији положај у односу на жене када је реч о стицању пословних привилегија.

- Предвиђена вредност Ђинијевог коефицијента економске неједнакости зарада за 2014. годину износи 38,3, што указује на чињеницу да Србија наставља свој утабани пут ка групи земаља са изразитом неједнакошћу дохода. Ако се узму у обзир остале земље обухваћене истраживањем ЕУ-СИЛК, долази се до закључка да Србија бележи највећи раст Ђинијевог коефицијента. Његова вредност у 2013. години за Републику Србију (38.0) далеко је изнад просека за Европску унију (30.5). У светским размерама, економска неједнакост зарада Србије позиционирана је у средишњем делу лествице.
- Анализа доступних података за одабране балканске земље (које нису чланице Европске уније) и земље чланице Европске уније које су стекле чланство у периоду од 2004. до 2014. године указала је да је и у овим земљама положај жена на тржишту рада лошији у односу на положај мушкараца.
- Регресионом анализом расположивих података о зарадама испитаника обухваћеним истраживањем ЕУ-СИЛК за 2014. годину, на територији Србије, потврђено је присуство родног јаза у зарадама и утицај пола на формирање зарада. Анализа је показала да женски пол зарађује мање у односу на мушки.
- Конструисан је модел путем кога је извршена идентификација макроекономских фактора који испољавају утицај на величину родног јаза, мерено поиндексом глобалног индекса родног јаза који обухвата подручје економске партиципација и могућности на тржиштима рада земаља чланица Европске уније и одабраних балканских земаља. У том смислу, статистички значајан утицај испољили су макроекономски индикатори популације (особе старости 15 до 64 године /радно способно становништво), БДП по запосленој особи (текуће цене), бруто инвестиције у основна средства, укупне инвестиције као % БДП, додата вредност као % БДП у сектору пољопривреде и услуга.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Комисија констатује да су у докторској дисертацији „**Развој и примена модела варијација родног јаза на тржишту рада**“ прикази резултата и начин њиховог интерпретирања у потпуном складу са карактером истраживања и да дисертација по својој садржини представља одговор на постављене хипотезе и циљеве истраживања. Кандидат је резултате истраживања јасно приказао и добро структурирао, а постављене хипотезе је теоријски и емпиријски јасно потврдио.

Комисија доноси позитивну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме</p> <p>Докторске дисертација је написана у потпуности у складу да образложењима које је кандидат навео у пријави докторске дисертације.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе</p> <p>Докторска дисертација садржи све битне елементе који се односе на структуру пријављеног истраживања, на циљ, предмет, проблеме и постављене хипотезе истраживања.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци</p> <p>Увидом у докторску дисертацију кандидата Стојанке Дакић, комисија је констатовала да она представља оригинални научни допринос теорији и пракси када је подручје родног јазна на тржишту рада у питању.</p> <p>Научни допринос дисертације „Развој и примена модела варијација родног јазна на тржишту рада“ огледа се у следећем:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Креиран је модел вишеструке регресије путем кога су идентификовани макроекономски фактори који испољавају статистички значајан утицај на варијације родног јазна на тржишту рада одабраних балканских земаља и земаља чланица Европске уније. Идентификацијом макроекономских фактора који испољавају сигнификантан утицај на величину родног јазна на тржишту рада створена је могућност за будућа истраживања у правцу управљања варијацијама родног јазна са основном тежњом његовог редуковања, у првом реду, и затварања, као крајњег циља коме се стреми. • Будући да је тема дисертације недовољно истражена област у домицилним условима, као својеврсан допринос дисертације истиче се и свеобухватна анализа стања родног јазна на тржишту рада Републике Србије, која је употпуњена анализом података прикупљених у другом таласу истраживања ЕУ-СИЛК који је спроведен у мају 2014. године. На темељу података о зарадама испитаника обухваћених овим истраживањем креиран је модел вишеструке регресије који преко оцењених параметара указује на факторе који утичу на формирање нето зарада. Предвиђена је вредност Тинијевог коефицијента за 2014. годину и сагледана позиција Републике Србије у односу на друге земље обухваћене узорком (које примењују истраживање ЕУ-СИЛК на својим територијама) када је економска неједнакост зарада у питању. • Значајан допринос докторске дисертације огледа се и у јединственом обухвату 18 земаља на пољу анализе стања и варијација родног јазна на тржишту рада. Већина ранијих научних радова из ове области, темељила је анализу варијација родног јазна на тржишту рада на подацима прикупљеним за појединачне земље или пар земаља. Имајући у виду да је доступност података релевантних за спровођење истраживања из ове области велики проблем са којим се истраживачи суочавају, евидентан је напор који је кандидат учинио не би ли анализом обухватио наведени број земаља и дошао до валидних резултата истраживања и закључака на њима утемељених. • Резултати истраживања и моделовања до којих се у оквиру дисертације дошло указали су на главне факторе и карактеристике родног јазна у земљи и региону, чиме се отворила могућност имплементације добијених резултата анализе спроведене у дисертацији и

дефинисаних препорука у постојеће, али и у будуће политике и активности из области родног јазна на тржишту рада са циљем уклањања узрока његовог присуства.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

У докторској дисертацији нису уочени недостаци битне природе који би били од утицаја на резултате истраживања.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Комисија даје предлог Наставно-научном већу Економског факултета у Суботици да *прихвати предлог позитивне оцене* докторске дисертације под насловом „**Развој и примена модела варијација родног јазна на тржишту рада**“ прихвати и да кандидату **Стојанки Дакић** одобри јавну одбрану докторске дисертације пред усвојеном комисијом.

У Суботици, 27.11.2015. године

НАВЕСТИ ИМЕ И ЗВАЊЕ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Мирко Савић, редовни професор
Економског факултета у Суботици – ментор

Проф. др Отилија Седлак, редовни
професор Економског факултета у Суботици
– члан

Проф. др Јова Радић, ванредни професор
Економског факултета у Суботици – члан

Проф. др Валентина Соколовска, ванредни
професор Филозофског факултета у Новом
Саду – члан

Проф. др Весна Јанковић-Милић, ванредни
професор Економског факултета у Нишу –
члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.